

Instructie voor het normatief gebruik van het position paper

Zonder Waarneming Geen Betekenis

1. Doel en aard van het document

Dit position paper is bedoeld als **normatief denkkader**.

Het levert **geen technische voorschriften**, maar biedt een **filosofisch gefundeerde rechtvaardiging** voor het expliciet betrekken van waarden, betekenis en verantwoordelijkheid in besluitvorming, onderwijs en maatschappelijke dialoog.

Het paper kan worden ingezet:

- om normatieve vragen te legitimeren;
- om impliciete waarden zichtbaar te maken;
- om richting te geven aan zorgvuldige afwegingen.

Het document is **niet descriptief**, maar **richtinggevend**.

2. Voor welke normatieve domeinen is dit paper inzetbaar?

A. Onderwijs & pedagogiek

Het paper kan worden gebruikt als onderliggend kader bij:

- **Curriculumontwikkeling**
→ om expliciet te maken welke waarden onderwijs overdraagt, naast kennis.
- **Burgerschapsonderwijs**
→ om betekenis, verantwoordelijkheid en betrokkenheid centraal te stellen.
- **Wetenschapsethiek**
→ om studenten bewust te maken van de normatieve dimensie van kennisproductie.
- **Filosofie in STEM-onderwijs**
→ om reflectie op waarneming, interpretatie en betekenis te integreren in exacte vakken.

Gebruikswijze:

Het paper dient hier als *reflectief fundament*, niet als lesstof op zichzelf.

B. Ethiek & beleid

Het paper is inzetbaar bij normatieve afwegingen rond:

- **AI- en technologie-ethiek**
→ bij vragen over automatisering, verantwoordelijkheid en menselijke betrokkenheid.
- **Zorg- en zorgethiek**
→ als onderbouwing voor aandacht, nabijheid en relationele verantwoordelijkheid.
- **Wetenschap & samenleving**
→ om de grenzen van waarde vrije besluitvorming te expliciteren.
- **Verantwoord innoveren**
→ als kader om technologische vooruitgang te toetsen aan betekenis en menselijke waardigheid.

Gebruikswijze:

Het paper legitimeert het stellen van normatieve randvoorwaarden voorafgaand aan besluitvorming.

C. Zingeving & maatschappelijke waarden

Het paper kan dienen als grondslag voor:

- **Levensbeschouwelijke reflectie**
→ zonder beroep op dogma's of metafysische waarheden.
- **Betekenis in een seculiere context**
→ waarin zin ontstaat door menselijke betrokkenheid.
- **Pluralistische dialoog**
→ door betekenis relationeel te begrijpen, niet absoluut.

Gebruikswijze:

Het paper ondersteunt dialoog zonder normatieve uniformiteit af te dwingen.

3. Concrete normatieve vraagstellingen (prompts)

Deze prompts kunnen **letterlijk** worden gebruikt in:

- beleidsstukken,
- onderwijsmodules,
- ethische reflecties,
- AI-contexten,
- debatten en werksessies.

Algemene normatieve prompts

- *Als betekenis niet waardevrij is, welke verantwoordelijkheid volgt daaruit voor kennisproductie?*
- *Wat betekent het normatief dat waarneming altijd betrokkenheid impliceert?*
- *Welke waarden worden impliciet bevestigd wanneer we spreken over 'objectieve' kennis?*
- *Kan wetenschap normatief neutraal zijn als betekenis altijd relationeel ontstaat?*

◆ **Onderwijsgericht**

- *Welke pedagogische verantwoordelijkheid ontstaat wanneer leerlingen niet alleen kennis ontvangen, maar betekenis vormen?*
- *Hoe moet onderwijs omgaan met de grens tussen beschrijving (feiten) en betekenis (waarden)?*
- *Wat vraagt de mens–betekenis–these van natuurkundeonderwijs?*

◆ **Ethiek & technologie**

- *Als waarneming constitutief is voor betekenis, wat betekent dit voor de ethiek van AI en autonome systemen?*
- *Kan een systeem zonder ervaring moreel verantwoordelijk handelen?*
- *Welke normatieve grenzen stelt de mens–betekenis–these aan datagedreven besluitvorming?*

◆ **Zingeving & samenleving**

- *Hoe kan zingeving bestaan in een wereld zonder vooraf gegeven doel, maar mét betekenisvormende wezens?*
- *Welke rol speelt zorg als normatieve praktijk binnen een betekenis–gebaseerd wereldbeeld?*
- *Is betekenis een recht, een vermogen of een verantwoordelijkheid?*

◆ **Juridisch / beleidsmatig (indien relevant)**

- *Wat betekent het normatief dat waarde niet in systemen zit, maar in menselijke interpretatie?*
- *Hoe moeten instituties omgaan met besluitvorming die betekenisvolle gevolgen heeft voor mensen?*

4. Hoe dit paper normatief correct te gebruiken

Wat u wél doet

- Het paper gebruiken als **grondslag voor normatieve reflectie**.
- Het inzetten als **rechtvaardiging voor waarde-gedreven keuzes**.
- Het citeren als **filosofisch en ethisch kader**.
- Het gebruiken om **impliciete aannames expliciet te maken**.

Wat u níét doet

- Het presenteren als natuurkundige of empirische wet.
- Het gebruiken om normatieve claims “te bewijzen”.
- Het inzetten als moreel dogma of sluitstuk van debat.
- Het verwarren met beleidsregels of juridische normen.

5. Slotopmerking

Dit position paper functioneert het best als **kompas**, niet als kaart.
Het wijst richting, maar laat ruimte voor context, dialoog en verantwoordelijkheid.